

Список литературы

- 1 История Древнего мира//http://tepka.ru/istoriya_5/11.html
- 2 Всеобщая история государства и права // <http://book.net/index.php?p=chapter&bid=4246>
- 3 Культелеев Т.М. «Уголовное обычное право» - Алматы, 1947. С.157
- 4 Рахметов С.Н. «Наказание» - Учебно-практическое пособие. - Алматы, 1998. С. 86
- 5 К вопросу об установлении в законе пределов наказания // Вопросы уголовного права стран народной демократии. Сборник статей. - М.: Иностранлит. 2006. - С. 267.
- 6 Азарян Е. Преступление. Наказание. Правопорядок. - М., 2004. – 206 с.

СОТҚА ДЕЙІНГІ КЕЗЕНДЕРДЕГІ ҚЫЛМЫСТЫҚ–ПРОЦЕССУАЛДЫҚ ШЕШІМДЕРДІҢ ТҮРЛЕРІ

Жамиева Р.М., з.э.к., доцент, қылмыстық іс жүргізу және криминалистика кафедрасының меңгерушісі, Академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ
Абзалбекова М.Т., заң факультетінің докторанты, Академик Е.А. Бөкетов атындағы ҚарМУ

Алдын ала тергеу өндірісі оның күрделілігі мен ерекшелігіне қарай әрқашан қарастырылуы, нысаны, мазмұны бойынша ерекшеленетін процессуалдық шешімдердің айтарлықтай санын әзірлеумен және қабылдаумен байланысты болды. Сондықтан процессуалдық шешімдерді жіктеу проблемасының жоғары теориялық және практикалық маңызы бар, өйткені олардың көптеген тәртіптілігінің болу факторларын анықтау ғана емес әрі тергеушімен шығарылатын бүкіл шешімдердің кешенін, сондай-ақ олардың арақатынасын, олардың иерархиясының дамуын сипаттайтын үдерістерді анықтау мүмкіндік береді.

Іс жүргізушілік шешім- бұл лауазымына байланысты міндеттерді атқару үшін істі жүргізетін лауазымды тұлға жасауы керек таңдау. Оның мақсаты – сол органның алдына қойған міндеттеріне жету үшін қозғалысты қамтамасыз ету. Сондықтан да іс жүзінде жүзеге асатын, әрі түпкі мақсатқа жетуге барынша көп үлес қосатын таңдау, ең тиімді ұйымдық шешім болып табылады.

Іс жүргізушілік шешім деп ықыласты міндетті таңдаудан тұратын және процессуалдық қызметтің нақты өрісіндегі әдістер мен құралдарды анықтайтын басқару органы қызметінің әлеуметтік-құқықтық актісін айтамыз. Іс жүргізушілік шешімнің маңызды белгісі құқық қолданудылық әрекеттің, яғни іс жүргізушілік немесе басқару жүйесінің өзі болып табылады. Шешім мәселе туындаған жағдайда қабылданады.

Шешімдерді қабылдау процесін қарастыра отырып, ондағы екі мәселені немесе жағдайды қарастырған жөн. Оның біріншісі, шешім қабылдау үрдісінің қиындық туғызбауы, бұл кезекте адам барлық іс-қимылын таңдауға негіздейді. Нақты шешім қабылдау қиын. Ал, екіншісі, шешім қабылдау — психологиялық процес, адамның іс-қимылы, әрекеттері әрқашанда жағымды бола бермейді. Бізді кейде логика қысып билесе, кейде сезім билеп кетеді. Басқа қабылдаған ұйғарымдарға осындай екі тұрғыдан қараған дұрыс. Әрине, нақтылы бір ұйғарымда аталған екі түрдің тек біреуіне жатқызу дұрыс болмас.

Іс жүргізушілік шешімдерін жасаудың және қабылдаудың қатаң логикалық құрылымы болады, әрі қабылданатын шешімге қарай айқын бірізділікті қажет етеді. Алайда, кез келген жағдайда, бұл жұмыстың барлық сатысы әзірлік, негізгі және қорытындысы кезендерге бөлінеді. Шешімді қабылдаудың әзірлік кезеңінде кез келген деңгейдегі басшы өндірістік, экономикалық, әлеуметтік жағдайларды бағалаудан бастауы тиіс. «Жағдай» ұғымына шешім қабылдауға тура келетін, әрі басқару жүйесіне ықпал етіп, оның жаңа жағдайға ауыстыратын ішкі және сыртқы жағдайлардың барлық жиынтығы енеді.

Жағдайдың қалыптасу сипатына қарай қабылданатын басқару шешімінің де өзіндік типі болады. Жағдайды дер кезінде бағалау және дұрыс түсіну көбінесе басқару шешімін қабылдау уақытына байланысты.

Шешімді ойдағыдай орындау үшін мақсаттың дәл, әрі айқын болуының айрықша маңызы бар. Кейде біртұтас мақсатты айқындау оңайға түспейді, өйткені өндірісте күн сайын көптеген міндеттер туындап жатады. Сондықтан басты буын принципі бойынша міндетті негізгі мақсатқа бағындыру қажет. Мұндайда орындауға тиісті мақсаттың да, қорғалатын мақсаттың да болатындығын ескеру қажет.

Процессуалдық шешім қабылдау жұмысы аз дегенде үш негізгі құраушыдан тұрады: тұлғалық (нақты топтың қызығушылығын ескере отырып, шешім қабылдаушы басшының мақсаттары мен ұйым мақсататын салыстыру); рәсімдік (нақты мәселелердің ағымды жағдайын анықтау, алда болатын өзгерістер дәрежесін анықтау, сонымен қатар олардың қарым-қатынасының үзілуін жеңіп шығатын іс-шара ұйымдастыру, процессуалдық шешімдерді арнайы рәсімдеу); технологиялық (нәтиже мен оның көрсеткішін анықтау, тәуекелге баруды болжау, ресурстарды іздеу және т.б.).

Процессуалдық шешім – ҚПК бойынша соттың, прокурордың, тергеуші, тергеу органның бастығы, анықтау органының заңға сәйкес шығарған процессуалдық актісі. Процессуалдық актілердің ерекшелігі олардың құқыққорғау актісі екендігінде. Процессуалдық шешімдер келесі белгілермен сипатталады;

- іс жүргізу кезінде туындаған нақты сұрақ бойынша құқықтық тұжырым жасауды білдіреді;
- биліктік және міндетті сипаты бар;
- қылмыстық сот өндірісін жүзеге асыратын органдармен арнайы заңдық нысанда шығарылады;
- қылмыстық процессуалдық құқықтық қатынастарды өзгертеді және материалды –құқықтық қатынастардың бар немесе жоқ екендігін бекітеді;

Қылмыстық процессте қолданылатын барлық түрлі шешімдер әртүрлі белгілер мен ерекшеліктерге байланысты топталуы мүмкін. Олар әртүрлі негіздермен жіктелуі мүмкін, алайда бұл ретте әрбір шешім бірден бірнеше жіктелген белгілермен сипатталуы да мүмкін.

Қабылданатын процессуалдық шешімдердің әртүрлілігі өз кезегінде қылмыстық процес теориясында олардың әртүрлі жіктелімдерін әзірлеу үшін себеп болды. Мәселен, А.Б. Муравин, тергеушінің негізгі функцияларының бірі ретінде айыптаудың мағынасын ескере отырып, тергеушінің іс жүргізу шешімдерін келесі түрде жіктеуді ұсынады: 1) айыптау тұжырымдалатын шешім (күдікті ретінде тарту туралы қаулы, айыптау қорытындысы); және 2) алдын ала тексеру кезеңінде тағылған айып шешілетін шешім (қылмыстық істі тоқтату туралы қаулы) [1; 13].

Н.Г. Муратова, Э.Ф. Куцова, Ю.К. Орлов және басқа авторлар процессуалдық әдебиетерде жіктеудің басқа да нұсқаларын ұсынады.

Қылмысты-процессуалдық шешімдерді біршама нақты жіктелімді П.А. Лупинская келтірген. Ұсынылған жіктеулерге және басқа авторлардың ұстанымдарын сыни түсіну негізіне, сүйене отырып, қылмыстық сот ісін жүргізудің сотқа дейінгі кезеңдерінде қабылданатын процессуалдық шешімдердердің түрлері бойынша шектеулердің біршама мәнді сындарына назар аудару қажет [2; 25].

Дәлелдеу затына қатысты шешім қылмыстық істің негізгі сұрақтарына жауап бере ме (қылмыс орны болды ма, оны айыпталушы жасады ма, ол оған кінәлі ме), немесе аралық немесе қосымша сипаты бар сұрақтарға рұқсат береді (мәселен, азаматтық талапқа рұқсат беру), - құқық қолдану актілері ретіндегі шешімдер негізгі және қосымшаға бөліне алады.

Негізгілерге - қылмыстық іс бойынша жиналған дәлелдемелердің барлығын жиынтығын бағалау негізінде, жалпы іс бойынша қорытынды шешім қабылданған немесе құқыққа қарсы әрекет жасауға қатысты оның жеке эпизодтары бойынша шешімдер жатады (айыптау қорытындысы, қылмыстық істі тоқтату туралы қаулы, жеке эпизод бойынша нақты тұлғаларға қатысты қылмыстық тексеруді тоқтату туралы қаулы және т.б.).

Қылмыстық істің негізгі сұрақтарын шешуге ықпал ететін шешімдер қосымша деп аталады. Олар қағида бойынша істің мән-жайының қорытынды бағасын қамтымайды әрі оған шын мәнінде рұқсат бермейді. Қосымша құқықтық актілер негізгі шешімдерді енгізу үшін қағида бойынша заң базасын құрады. Құқық қолдану актілерінің берілген белгілері қылмыстық сот ісін жүргізуде қолданылады шешім түрлерін жіктеу негізіне салынуы мүмкін.

«Шешім» істің негізгі сұрақтарын заңды және негізделген шешуге ықпал ететін «Шешімнің» қосымша сипаты (қосымша шешімдер) бар. Оларға тергеу әрекеттерін өндіру туралы, процессуалдық мәжбүрлеу шараларын және т.б. қолдану туралы шешімдер жатқызылуы мүмкін.

Негізгі және қосымша шешімдер ең алдымен шешімнің қабылдануы үшін белгіленуі қажет жағдайлармен (дәлелдеу заты), сонымен бірге осы шешімнің негізін құрайтын нақты жағдайлардың дәлелденген деңгейлерімен ажыратылады. Қылмыстық іс жүргізудің сотқа дейінгі кезеңінде қабылданған шешім сот төрелігінің маңызды актісі ретіндегі үкімге қатысы бойынша қосымша сипаты бар. Жиналысқа, зерделеуге және бағалауға жолданған дәлелдемелер процеске қатысушының құқығын қамтамасыз ету, олар сотта істі объективті, толық және жан-жақты қарастыру үшін, үкім шығару үшін қажет.

Орындалатын міндеттер бойынша бірқатар мақсаттарға жетуге бағытталған процессуалдық шешімдерді ажыратады, оның ішінде:

- а) істің шығу тегі мен бағытын анықтау (мәселен, сотқа дейінгі тергеп тексеруді бастау);
- б) дәлелдемелерді алуды қамтамасыз ету (тінту, алу, сараптама және т.б. жүргізу туралы қаулы);
- в) процеске қатысушылардың процессуалдық жағдайларын анықтау (тұлғаны жәбірленуші, азаматтық талапкер деп тану туралы қаулы, айыпталушы ретінде тарту туралы қаулы);
- г) процессуалдық мәжбүрлеу шараларын қолдану (ұстау, қамау, мүлікке тыйым салу және т.б. туралы қаулы);
- д) процеске қатысушылардың құқықтар кепілдігін жүзеге асыру (берілген арыздар мен шағымдарға рұқсат беру туралы қаулы);
- е) қылмыс жасауға ықпал ететін себептер мен жағдайларды жоюға бағытталғандар (тергеушінің, прокурордың ұйғарымы);
- ж) басқалары (шақыру қағазы, жеке тапсырмалар, прокурор нұсқаулығы) [3; 6].

Бұл актілер қызметтік немесе жеке сипатта және түпнұсқа немесе көшірме болуы мүмкін. Бұл құжаттар бір немесе бірнеше тұлғалардың сотқа дейінгі тергеп тексеру сатысында да құрастырылуы мүмкін немесе тергеу, сот органдарының бастамасымен іске байланысты құрастырылуы мүмкін.

Оларды дәлелдеме деп тану үшін белгілі бір тұлғалармен жасалып, солардың қолдарымен куәландырылып, белгілі бір нақтылы деректер мен оқиға туралы ақпараттарды мазмұндауға тиіс.

Бұдан басқа функционалдық белгілер бойынша процессуалдық шешімдерді жіктей отырып, шешілетін міндеттердің екі санатын бөліп көрсетуге болады – «ішкі» және «сыртқы».

Осы процесстің «ішкі» міндеттеріне қол жеткізуге бағытталған шешімдердің нақты қылмыстық іс үшін ғана маңызы жатады. Сол мезетте олар «сыртқы» міндеттердің табысты орындалуын қамтамасыз етеді, яғни олар осы іс бойынша өндірістен тыс шығатындар және заңдылықты бекітуге бағытталғандар, қылмыстың алдын алу және жою, азаматтарды заңды мүлтіксіз орындауға және ережелерді сақтауға тәрбиелеу. Шешімнің функционалдық мағынасы қашан, қай уақытта нақты шешім қабылданғанда және істі одан әрі өндіру кезінде оның қандай маңыздылығы болатынынан көрінеді. Осы көзқараспен шешімдер *бастапқы*, *аралық* және *соңғы* немесе *қорытынды* бола алады. Қылмыстық процес ғылымында іс бойынша барлық іс бастауға немесе қылмыстық сот ісін жүргізудің белгілі бір кезеңіне себеп болатын мағынада бастапқы болып сипатталуы мүмкін шешімдер қарастырылады. Көрсетілген объектілердің әрқайсысы оған заңмен берілген өкілеттіктер шегінде ғана шешім қабылдауға құқылы.

Ұйымдардың заңнамалық тұрғыдан бекітілген құрылымы, олардың ұйымдастыру және қызмет ету принциптері, лауазымды тұлғалардың процессуалдық өкілеттіктерін нақты айқындау барлық сот жүйесінің тұрақтылығы үшін алғышарттар жасайды және олардың шешімдер қабылдау кезінде кездейсоқтық пен субъективтілікке кепілдік береді. Бұдан басқа, қылмыстық сот ісін жүргізудегі шешім алқалық және жеке тәртіпте қабылдануы мүмкін.

Анықтау органымен, тергеушімен, прокурормен кейбір жағдайларда судьялармен қабылданған жеке шешімдер жедел және жылдамдық талаптарына жауап беруі қажет.

Дербестік дәрежесі бойынша алдын-ала тергеу барысында қабылданған шешімдерді келесі топтарға бөлуге болады:

- а) тергеуші қабылдаған және дербес өндіретін шешімдер;
- б) егер бұл туралы прокурор нұсқаулығы бар болса, тергеушінің қабылдауы қажет шешімдер (мәселен, сараптама жүргізу, тергеу экспериментін немесе басқа да тергеу әрекеттерін жүргізу туралы шешімдер);
- в) егер прокурордың нұсқаулығы оның ішкі сеніміне қарама қайшы келсе, тергеушінің қабылдауға құқығы жоқ шешімдер.

Көрсетілген белгілер бойынша шектеулер шешімдердің бірінші тобы істің тағдырын анықтаумен байланысты емес, бірақ табыстылық, жылдамдық, тергеудің жоғары сапасын, тергеудің процессуалдық әрекеттерін өндіру заңдылығын, сондай-ақ қылмыстық сот ісін жүргізуде азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғауды қамтамасыз ету мақсатымен шартталған.

Істің бағыты мен оның тағдыры туралы, тергеушінің айыптау көлемін, айыпталушыны сотқа тартуға немесе іс бойынша жұмыстан шығаруға қатысты іс-әрекеттеріне қатысты тергеушінің ішкі айыптауына қатысты дәлелдемелерді бағалауға негізделген шешімі әр түрлі болады [4; 18].

Регламенттеуді анықтау бойынша қылмыстық-процессуалдық заңда, процессуалдық шешімдердің келесі түрлерін бөлуге болады:

- а) заңмен белгіленген шешімдер, мазмұндық элементтері (құрылымдар), (айыптау қорытындысы, айыптау актісі);
- б) қатаң белгіленген үлгісі және мазмұны жоқ, тек заңда аталған шешімдер (ұсынымдар, шақыру қағаздары және т.б.).

1. Заңды күшіне енген және енбеген шешімдер заңды күші бойынша ажыратылады, сонымен бірге:

а) олардың енгізілген кезінен бастап заңды күшін алатын шешімдер (ақтап шығару негіздері бойынша қылмыстық істі тоқтату туралы қаулы және т.б.);

б) прокурордың бекітуін талап ететіндер (алдын ала тергеудің мерзімін ұзарту туралы қаулы және т.б.);

в) прокурормен келісуді қажет ететіндер.

Функционалдық мағынасы бойынша шешімді келесі түрде бөлуге болады:

а) қылмыстық қудалау функцияларын іске асыруға бағытталған шешімдер (қылмыстық істі бастау және істі өз өндірісіне қабылдау туралы, айыпталушы ретінде тарту туралы қаулы, айыптау қорытындысы және т.б.);

б) қорғауды қамтамасыз ету функциялары;

в) азаматтық талапты қамтамасыз етумен байланысты (азаматтық талапкерді тану туралы қаулы, азаматтық жауапкер ретінде тарту туралы қаулы);

г) кейінгі қудалаудан бас тартуға байланысты;

д) қылмыстың алдын алу бойынша профилактикалық қызметті іске асырумен байланысты (қылмыс жасауға ықпал ететін жағдайларды жою мәселелері бойынша ұсыным).

Жоғарыда аталғандардың ішіндегі ең көп тарағаны қылмыстық қудалаудың функцияларын жүзеге асыруға бағытталған процедуралық шешімдер болып табылады. Көрсетілген топты өз кезегінде алдын ала тексерудің түрлі кезеңдерінде туындаған қылмыстық-процессуалдық құқықтық қатынасқа байланысты түрлер бойынша жіктеуге болады. Мұндайлар:

а) дәлелдеумен (жеке тергеу әрекеттерін жүргізу туралы қаулы);

б) қылмыстық қудалауды қамтамасыз етумен (айыпталушы ретінде тарту туралы, бұлтартпау шараларын қолдану туралы қаулылар);

в) алдын ала тексеруді тоқтатумен, жасырынған айыпталушаларды іздестіруді ұйымдастырумен және тергеуді жаңартумен;

г) істі сотқа жіберумен байланысты (айыптау қорытындылары, айыптау актісі және т.б.) шешімдер.

Алдын ала тексеруді іске асыру кезінде қабылданатын шешімдерді өз кезегінде функционалдық мақсаттары бойынша келесідегідей жіктеуге болады:

а) орындауды анықтайтын кезең және істі одан әрі жіберу туралы өндіріс (істі өз өндірісіне қабылдау туралы қаулы, қылмыстық істі шығару және тоқтату туралы қаулы және т.б.);

б) процеске нақты қатысушылардың ісінде және олардың процессуалдық жағдайларын анықтайтын фактілерді белгілеу (айыпталушы ретінде тарту туралы қаулы, жәбірленуші деп тану туралы қаулы және т.б.);

в) дәлелдемелер жинауға және тексеруге жіберілгендер (тергеу әрекеттерін өндіру туралы қаулы және т.б.);

г) процеске қатысушылардың тиісті тәртіптерін қамтамасыз ететіндер (бұлтартпау шараларын таңдау туралы қаулы және т.б.);

д) қылмыстық сот ісін жүргізуде қатысатын тұлғалардың құқықтарын және заңды мүдделерін жүзеге асыруға бағытталғандар (берілген өтініштерді қанағаттандыру туралы қаулы және т.б.);

е) қылмыспен келтірілген материалдық зиянды өтеуді және мүлікті тәркіледуді қамтамасыз ететіндер (мүлікке тыйым салу туралы қаулы және т.б.).

Оларды қабылдау мерзіміне байланысты шешімдер тобын, заңмен белгіленген нақты мерзімдерді анықтауға болады. Анықталған мерзімдер сотқа дейінгі кезеңдерде кейбір қылмыстық-процессуалдық шешімдер үшін ғана белгіленген.

Басқару шешімін қабылдауға жүйелік тұрғыдан қараудың, пайда болған мәселелерді шешудің жүйелігін сақтаудың зор маңызы бар. Әрбір жаңа шешім алдыңғы шешімдерді өрістетуге үшін қабылдануы өрістік міндеттерді кезең-кезеңімен орындауды қамтамасыз етуі тиіс.

Іс жүргізушілік шешімінің маңызды талабы- соңғылығы. Күрделі процессуалдық жағдайда, әсіресе жұмыстың қауырт кезінде, егер барлық факторларды ескеруге көп уақыт кететін болса, онда шешім қабылдауды қысқартып, жұмыстың орындалуына кедергі жасамау керек.

Іс жүргізушілік шешімінің маңызды талаптарының бірі- мақсаткерлік. Шешім оны қабылдайтын органның мақсатын, басты міндеттерін білдіреді, кез келген жұмысты тікелей орындаушыларға берілетін тапсырмаларды айқындайды. Ірі шаруашылық шешімдері бірнеше мақсатты айқындайды.

Кез келген шешім ауызша немесе жазбаша түрде қабылдансада, дәл нақты, айқын, дәлелді болуы тиіс. Шешімде тапсырманың мәні, оның көлемі, мерзімі, жүзеге асыру әдісі, орындауға жауаптылар көрсетілуі тиіс.

Процессуалдық шешім қабылдауда бір адамның ғана емес, тұтасымен құқыққорғау органдары қызметкерлерінің білімі, қызығушылығы, дүниетанымы көрініс табады. Бұл процесстің маңызды ерекшелігін адамдар мен жағдайларға қарсы тұра алатын, күрделі, өзгермелі жағдайларда белгіленген мақсатты іске асыруды қолдап отыратын адамның еріктік мінезі құрайды.

Шешімдерді жіктеу - бұл қолда бар нұсқалар немесе баламалар ішінен ең қолайлысын таңдауға мүмкіндік береді. Процессуалдық шешім – қылмыстық құқық нормаларын жүзеге асырудың қажетті шарты; тек процессуалдық шешім арқылы ғана әрбір нақты жағдайда қылмыстық құқық нормалары қолданылуы мүмкін. Олардың көмегімен қылмыстық істе қылмыстық процесстің негізгі мәселесі – қылмыс жасағаны үшін қылмыстық жауаптылық мәселесі шешіледі. Процессуалдық шешімдерді топтастыру тек ғана нақты құқықтық мәселені шешіп ғана қоймай, сонымен қатар, қылмыстық сот өндірісіне қатысушылардың құқықтары мен міндеттерінің пайда болуы, процессуалдық құқықтық қатынастардың пайда болуына, тоқтатылуына, өзгеруіне әкелетін заңдық дерекке айналады.

Әдебиеттер тізімі:

- 1 Муравин А.Б. Проблемы мотивировки процессуальных решений следователя Автореф.на . канд. юрид. наук. - Харьков, 1988. – 30 с.
- 2 Лупинская П. А Решения в уголовном судопроизводстве. Их виды, содержание и формы. VT.; - М.: Юрид. лит., 1976. – 168 с.
- 3 Муратова, Н. Г. Процессуальные акты органов предварительного расследования : Вопросы теории и практики /Науч. ред. В. П. Малков. - Казань :Изд-во Казанского ун-та, 1989. – 118 с.
- 4 Жариков Ю.С., Данилова Р.13. Требования, предъявляемые к уголовно процессуальным актам предварительного расследования. - М.: ЮИ МВД РФ, 1999. – 51 с.

ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ НЕГЛАСНЫХ МЕТОДОВ РАБОТЫ НА ПОСТСОВЕТСКОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Брамонтов Р.С., докторант АО «Университет КАЗГЮУ»

Скрытое наблюдение, подслушивание разговоров, подкуп, шантаж, тайное взаимодействие с преступниками и другие разведывательные приёмы были известны уже в глубокой древности. Правосудие на всем протяжении своей истории было тесно связано с розыскной деятельностью, которая обеспечивала раскрытие преступлений, установление и розыск виновных и передачу их судебной власти. Использование навыков и знаний представителей криминального сообщества сыграло значимую роль в процессе становления и развития уголовного розыска в дореволюционной России, криминальной полиции во Франции и тайной полиции в Англии [1; 6].

В советский период негласные методы работы правоохранительных органов на территории КазССР и других социалистических республик развивались в рамках оперативно-розыскной деятельности (далее – ОРД). Социальная полезность и эффективность ОРД сомнений не вызывала, однако правовое регулирование оперативно-розыскных приёмов и методов всегда носило дискуссионный характер.

Длительное время законодательное регулирование ОРД на территории советского Казахстана ограничивалось статьёй 114 УПК КазССР, согласно которой на органы дознания возлагалось принятие необходимых оперативно-розыскных мер в целях обнаружения признаков преступления и лиц, его совершивших [2]. Все остальные аспекты ОРД регулировались исключительно ведомственными нормативными правовыми актами, недоступными для широкого круга пользователей. Аналогичная практика складывалась и на территории других постсоветских государств.

Преимущественно негласный характер ОРД зачастую обуславливал недоверие к результатам оперативно-розыскных мероприятий (далее – ОРМ) со стороны судейского корпуса, прокуроров, адвокатов и следователей, а для общества оперативная работа нередко ассоциировалась с беззаконием и произволом правоохранительных органов.